

BOSHLANG'ICH SINFLARDA MEHNAT VA MEHNATSEVARLIK TUSHUNCHALARINI SHAKLLANTIRISH

Arziyeva Nigora Bazarbekovna

Zafarobod tumani 2-maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida mehnat tushunchasi va mehnatsevarlik fazilatlarini shakllantirishning nazariy asoslari hamda amaliy mexanizmlari keng yoritilgan. Shuningdek, mehnat tarbiyasining pedagogik ahamiyati, zamonaviy metodik yondashuvlar, dars va sinfdan tashqari faoliyatlarda qo'llaniladigan usullar tahlil qilinadi. O'quvchilarda mas'uliyat, intizom, mustaqillik va ijtimoiy faollikni rivojlantirishda mehnat tarbiyasining o'rni asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: mehnat, mehnatsevarlik, boshlang'ich ta'lim, tarbiya, pedagogik metodika, shaxs rivoji, mas'uliyat

Аннотация

В данной статье подробно рассматриваются теоретические основы и практические аспекты формирования у учащихся начальных классов понятий труда и трудолюбия. Анализируется педагогическое значение трудового воспитания, современные методические подходы, а также способы их применения в учебной и внеучебной деятельности. Обосновывается роль труда в развитии ответственности, дисциплины, самостоятельности и социальной активности учащихся.

Ключевые слова: труд, трудолюбие, начальное образование, воспитание, педагогическая методика, развитие личности, ответственность

Abstract

This article explores the theoretical foundations and practical approaches to developing the concepts of labor and diligence among primary school students. It highlights the pedagogical importance of labor education, modern teaching

methodologies, and their application in both classroom and extracurricular activities. The role of labor in fostering responsibility, discipline, independence, and social engagement in students is also emphasized.

Keywords: labor, diligence, primary education, upbringing, pedagogical methodology, personal development, responsibility

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida har tomonlama yetuk, mustaqil fikrlaydigan va ijtimoiy faol shaxsni tarbiyalash ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biridir. Shu nuqtai nazardan, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarda mehnat va mehnatsevarlik tushunchalarini shakllantirish alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki aynan shu davrda bolaning xarakteri, qadriyatlari va hayotga munosabati shakllanadi.

Mehnat tushunchasi va uning pedagogik mohiyati

Mehnat — insonning ongli, maqsadga yo'naltirilgan faoliyati bo'lib, u moddiy va ma'naviy boyliklar yaratishga xizmat qiladi. Pedagogik nuqtai nazardan qaraganda, mehnat nafaqat faoliyat turi, balki shaxsni shakllantiruvchi asosiy vositalardan biridir.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mehnat orqali quyidagi sifatlar rivojlanadi:

- mas'uliyatlilik
- intizomlilik
- qat'iyatlilik
- jamoada ishlash ko'nikmasi
- o'z-o'zini boshqarish

Bu sifatlar esa kelajakda o'quvchining ijtimoiy hayotga moslashuvi uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Mehnat tarbiyasining maqsad va vazifalari

Boshlang'ich sinflarda mehnat tarbiyasining asosiy maqsadi — o'quvchilarda mehnatga ongli munosabatni shakllantirishdir.

Asosiy vazifalar quyidagilardan iborat:

- mehnatning ahamiyatini tushuntirish
- oddiy mehnat ko'nikmalarini shakllantirish
- mehnatsevarlikni qadriyat sifatida rivojlantirish
- ijtimoiy foydali mehnatga jalb etish
- mustaqil faoliyatga o'rgatish

Mehnatsevarlikni shakllantirish metodlari

1. Amaliy faoliyat metodi

O'quvchilarni kundalik mehnat faoliyatlariga jalb etish (sinfni tartibga keltirish, gullarni parvarishlash) orqali ularda mas'uliyat hissi shakllanadi.

2. O'yin texnologiyalari

Didaktik o'yinlar orqali mehnat jarayoni qiziqarli shaklga keltiriladi. Bu esa motivatsiyani oshiradi.

3. Tarbiyaviy suhbatlar

Mehnatning inson hayotidagi o'rni haqida suhbatlar orqali o'quvchilarning dunyoqarashi kengaytiriladi.

4. Namuna (modellash) metodi

O'qituvchi va ota-onalarning shaxsiy namunasi o'quvchilar uchun eng samarali ta'sir vositasidir.

Fanlararo integratsiya asosida mehnat tarbiyasi

Mehnat tarbiyasini quyidagi fanlar bilan integratsiya qilish mumkin:

- **Ona tili** – matnlar orqali mehnatsevarlik g'oyalari singdirish
- **Tabiatshunoslik** – o'simliklarni parvarish qilish
- **Tasviriy san'at** – ish joyini to'g'ri tashkil etish
- **Jismoniy tarbiya** – jamoaviy mehnat elementlari

Bu yondashuv o'quvchilarning bilimlarini hayot bilan bog'lash imkonini beradi.

Muammolar va yechimlar

Muammolar:

- mehnatga nisbatan befarqlik
- ota-ona e'tiborining yetishmasligi

- motivatsiyaning pastligi

Yechimlar:

- maktab va oila hamkorligini kuchaytirish
- rag'batlantirish tizimini joriy etish
- interfaol metodlardan foydalanish
- individual yondashuvni qo'llash

Xulosa

Boshlang'ich sinflarda mehnat va mehnatsevarlik tushunchalarini shakllantirish — bu o'quvchilarning nafaqat bilimini, balki hayotiy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhim pedagogik jarayondir. To'g'ri tashkil etilgan ta'lim-tarbiya jarayoni orqali o'quvchilarda mehnatga hurmat, mas'uliyat va mustaqillik sifatleri mustahkamlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standarti
2. 1–4-sinflar uchun ona tili va mehnat ta'limi darsliklari
3. Sobirova Z. Pedagogik metodika va mehnat tarbiyasi
4. G'anieva S.M. Tarbiya va shaxs rivojlanishi
5. Zamonaviy pedagogik internet resurslari